

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εικοστός.

Συνδρομή ἑτήσια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἰν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐτους καὶ εἰς ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

3 Νοεμβρίου 1885

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΥΣΑΡΗ

κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐστρατοπέδευεν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρρήθη, εἰς Λιθαδάκια τῆς Ἀκκρνανίας πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Ὁμέρ Βριώνη. Μαθὼν δ' ὅτι δεινότερος κίνδυνος ἠπέιλει τὴν Αἰτωλίαν, κατερχομένου τοῦ Σερασκέρη, ἐπανῆλθε μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Σουλιωτῶν εἰς Μεσολογγίον, οὗοὶ κάτοικοι μετὰ θαυρῶν ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὡς σωτῆρα καὶ προστατῆν. Λαθῶν δὲ τὰ ἀναγκαῖα πολεμφοδία ἐστρατοπέδευεν ἐν τῷ ἐλαιῶνι τοῦ Μεσολογγίου μετὰ 1250 περίπου ἀνδρῶν, ὧν οἱ 400 ἦσαν Σουλιῶται.

Ἐν ᾧ δ' ἦτο ἔτοιμος νὰ ἀποδυθῆ εἰς τὸν περὶ τῶν ὄλων ἀγῶνα, ἡ ἀσυνεσία τῆς Κυβερνήσεως ἔκρινεν εὐθετον τὸν καιρὸν νὰ ταπεινώσῃ καὶ ὑβρίσῃ αὐτόν. Ὑποταχέντος τοῦ στρατηγοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος Βαρνακιώτου εἰς τοὺς Τούρκους, ἀντικαταστάτης αὐτοῦ εἶχε διορισθῆ ὁ Βότσαρης. Τοῦτο ἐλύπησεν ὡς εἰκὸς ὀπλαρχηγούς τινας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, οὓς ἐτύφλωνεν ἡ φιλοδοξία, μὴ ἀναγνωρίζοντας τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ. Ἡ Κυβέρνησις, ἄλλως καὶ ὑποβλέπουσα τὸν Βότσαρην ὡς φίλον τοῦ Μαυροκορδάτου, ἔσπευσε νὰ διανεμῆ ἀφειδῶς διπλώματα στρατηγίας εἰς διαφόρους. Ἄλλ' οὗτος περιφρονῶν τοὺς εὐτελεῖς ὑβριστάς, ἠρέκστη μόνον νὰ σχίσῃ τὸ ἑαυτοῦ δίπλωμα ἐπειπῶν.

— "Ὅποιος εἶναι ἄξιος παίρνει δίπλωμα μεθαύριον ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ.

Συγκροτήσας δὲ συμβούλιον τῶν ὀπλαρχηγῶν ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τῆς ἀμύνης τῆς χώρας, εἶπε πρὸς αὐτούς:

— Ἀδελφοί, ἡ θεία πρόνοια μᾶς ἐβοήθησε καὶ ἐνίκησαμεν πολλὰκις τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας· καὶ τώρα ἐλπίζομεν ὅτι θὰ μᾶς συντρέξῃ νὰ καταστρέψωμεν καὶ τὸν περιμενόμενον τοῦτον ἐχθρὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ὅλας τὰς ἐλπίδας του ὁ Σουλτάνος.

Οἱ Σουλιῶται ἀπήντησαν, ὅτι δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ὅπου ἄπαντοῦν ἔμπροστά τους τοὺς Γκέγκηδες. Τοὺς γνωρίζουν ἀπὸ τὸ Σούλι, ὅπου

τοσάκις τοὺς ἐνίκησαν· καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ καὶ τώρα θὰ τοὺς νικήσουν καὶ θὰ τοὺς καταστρέψουν. Πάντες δ' εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἔνεκα τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν προέκρινεν ὁ ἐχθρὸς, θὰ στερηθῆ ταχέως τῶν ἐπιτηθῆτων, καὶ οἱ Ἑλληγνες ὠφελούμενοι ἐκ τῶν ὀρεινῶν θέσεων θὰ τὸν καταπολεμήσωσιν ἐπιτυχῶς.

Ἐσπευσαν λοιπὸν πάντες εἰς συνάντησιν τοῦ Σερασκέρη, ὁ ὁποῖος εἶχε κατέλθῃ ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν εἰς Καρπενίσιον. Ὁ Τζαβέλας, ὁ Ζέρβας καὶ ὁ Φωτομάρης ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὰ Λακκόματα τῆς Σανιάδος κατὰ τὰ ὑπωρείας τοῦ Κόρακος, ὅπου εὕρισκοντο καὶ ὁ Γιολδάσης μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Κώστα Σερέτη καὶ Ζαχαράκη Γιολδάση, ὁ Σαδήμας καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Φθιώτιδος Κοντογιανναῖοι. Ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης μετ' εὐαρίθμων Σουλιωτῶν ἐστρατοπέδευεν ἐγγύτερον τοῦ Καρπενισίου, εἰς τὸ Μικρὸ Χωριό.

Ὅπως γνωρίσῃ ἐπακριβῶς τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, ὁ Μάρκος ἀπέστειλε κατασκόπους εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον τοὺς δύο προφιλεῖς ἐξαδέλφους του Ἀθανάσῃν Τούσιαν Μπότσαρην καὶ Ἀθανάσῃν Κουτσονίκαν καὶ τὸν σημαιοφόρον του Γιάννην Μπαϊρακτάρην. Οὗτοι ἐξετέλεσαν ἐπιτυχῶς τὴν ἀνατεθειῶσαν αὐτοῖς ἐντολήν. Εἰσχωρήσαντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἐξήτασαν τὰ πάντα, διατρέψαντες ἐν αὐτῷ μίαν ὄλην ἡμέραν. Ὀμιλοῦντες τὴν ἀλβανικὴν, φοροῦντες τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν, ἐξελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ὡς σύντροφοι, καὶ ἀνεστρέφοντο μετ' αὐτῶν ἀκωλύτως. Ἐπανελθόντες εἰς τὸ Μικρὸ Χωριό, ἐξέθησαν ἐπακριβῶς εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν τὴν κατάστασιν τοῦ στρατοπέδου καὶ περιέγραψαν τὰς θέσεις, τὰς ὁποίας κατεῖχον οἱ πολέμιοι. "Ὅτε οὗτοι εὕρισκοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἡ Μεσοχώρα ἦτο ἐλευθέρη, διότι ἡ ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν μπέην ὀπισθοφυλακὴ ἦλθεν ἐκ Λαμίας πιθανῶς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν των καὶ κατηυλίσθη ἐν αὐτῇ. Ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται, διαπὶ πάντες οἱ Ἑλληγνες ἐνόμιζον ὅτι ἡ σκηπὴ τοῦ Τζελαλεδὶν ἦτο πλησίον τοῦ Κεφαλοβρύσου, ἐκλαθόντες ἴσως ὡς τοιαύτην τὴν σκηπὴν πασσά τινος ἐκ τῶν διοικούντων τὸ κύριον σῶμα.

Λαβὼν τὰς πληροφορίας ταύτας ὁ Βότσαρης κατέδεν, ὅτι οἱ Ἕλληνας διὰ τῶν ἀσθενῶν δυνάμεων των δὲν θὰ κατώρθουν νὰ καταπολεμήσωσιν ἐπιτυχῶς ἐκ τοῦ συστάδην τοὺς ἀσυγκρίτως ὑπερτέρους κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐχθρούς. Συνέλαβε δὲ παραχρῆμα τὸ μεγαλεπίβολον σχέδιον νὰ καταστρέψῃ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων διὰ παρατόλμου νυκτερινῆς ἐπιθέσεως. Πρὸς τοῦτο δ' ἔγραψεν εἰς τοὺς ἐστρατοπεδευμένους εἰς τὰ Λακκώματα Σουλιώτας τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν.

«*Ἀδελφοὶ Καπεταναῖοι,*

»Ἐγὼ ἦρθα ἐδῶ καὶ ἔχω σκοπὸν νὰ προσβάλω τὸν πασσᾶ. Ἄν θέλετε κατεβᾶτε κάτω εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον τοῦ χωρίου Κλαψίου νὰ κουβεντιάσωμεν καὶ νὰ τὸν κτυπήσωμε μαζὶ· καὶ ἂν δὲν θέλετε μὴν ἔρχεσθε».

Ἄμα ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν οἱ Σουλιῶται εἶπον — Τί! γυναῖκες εἴμεθα καὶ δὲν ᾔργαίνομε! Ἄνεκοίνωσαν δὲ τὴν ἀπόφασίν των εἰς τοὺς Κοντογιανναίους καὶ εἰς τὸν Καπετάνιον τοῦ τόπου, τὸν Γιολδάσην, οἱ ὅποιοι προθύμως ἐδέχθησαν νὰ συμμετάσχωσι τῆς μάχης. Τὴν αὐτὴν δὲ ἐσπέραν κατέβησαν εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ὅπου εὔρον τὸν Μάρκον ἀναμένοντα αὐτούς.

Οὗτος ἐξέθηκεν εἰς αὐτούς τὸ σχέδιόν του, καὶ ἀνέπτυξε τοὺς λόγους, οἵτινες ἔπειθον αὐτόν, ὅτι μόνον διὰ τοιαύτης ἐνεργείας ἦτο ἐλπίς νὰ κατασυντρίψωσι τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν τὴν νύκτα τῆς ἐπιούσης αὐτὸς μὲν θὰ ἔμβη ἀπὸ τὴν ποταμίαν, δηλονότι ἀπὸ τὴν διὰ μέσου τοῦ βεῦματος τοῦ χειμάρου εἰσοδὸν τῆς κοιλάδος καὶ θὰ κτυπήσῃ τὸν πασσᾶ. Ἐκεῖνοι δὲ πρέπει νὰ ἐπιπέσωσιν ἀπὸ τὸ διάσελο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ ἀπὸ τοῦ Δεσπότη τὸ γεφύρι καὶ νὰ τοὺς βάλουν εἰς τὴν μέσην.

Πάντες οἱ ὄπλαρχηγοὶ ἐνέκριναν τὸ σχέδιον τοῦ Βότσαρη. Μόνος δ' ὁ Γιολδάσης ἔφερε παρατηρήσεις τινάς.

— Καπετὰν Μάρκο, εἶπε, νὰ μοῦ δώσης τὴν ἄδεια νὰ σοῦ μιλήσω. Οἱ Τούρκοι εἶναι πολλοὶ καὶ δὲν ἔμποροῦμε νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσωμε ὅλους. Ἄλλὰ νὰ τοὺς κτυπήσωμε ἀπὸ τὴν ποταμίαν, καὶ νὰ τοὺς σπρώξωμε νὰ πᾶνε ὅλοι πίσω, κατὰ τὴ Θεσσαλία.

— Ὅχι, καπετὰν Γιαννάκη, ἀπεκρίθη ὁ Μάρκος. Ἔτσι ποῦ εἶπα νὰ γίνεται, καὶ ὅ,τι δώση ὁ Θεός!

Προσδιώρισαν δὲ ὥραν τῆς ταυτοχρόνου ἐπιθέσεως τὴν πέμπτην μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τῆς ἐπαύριον. Ὁ Γιολδάσης ἔφερεν ἀντίρρησην, ζητῶν βραχεῖαν ἀναβολήν,

— Ἐχὼ βέβημα (δηήρους) εἶπε, πρὸς τὸν Μάρκον, ἄφησε νὰ κάμω τρόπο πρῶτα νὰ τὰ γλυτώσω.

— Ἄς πᾶν καὶ αὐτοὶ *κουρμπάνι* (θυσία) γιὰ τὸ γένος! ἀνεφώνησεν ὁ Μάρκος.

Τὸ συναποφασισθὲν σχέδιον ἐγίνωσκον μόνον οἱ ὄπλαρχηγοὶ οἵτινες διετάχθησαν νὰ τὸ ἀνακοινώσωσιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτούς κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐνεργείας. Οἱ δὲ Τούρκοι οὐ μόνον διετέλουν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς μελετωμένης ἐπιθέσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔλευσιν τῆς ὑπὸ τὸν Βότσαρη φάλαγγος πλησίον τοῦ στρατοπέδου των ἔμαθον κατὰ τύχην, διότι πεποιθότες εἰς τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οὔτε ἀποσπάσματα πρὸς κατόπτεισιν ἐστελλον, οὔτε τὰς ἀναγκαίας φυλακὰς εἶχον θέσῃ, ὅπου ἔδει.

Ἐμαθον δ' οἱ Τούρκοι τὴν ἔλευσιν τοῦ Βότσαρη ἀπὸ Ἕλληνας προδότας. Εἰς πολλοὺς ἀπὸ τοὺς προτιθεμένους νὰ προσκυνήσωσι Καπεταναίους τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν ἔγραψεν ὁ Μάρκος, ὅτι ἔρχεται διὰ νὰ κτυπήσῃ τοὺς Τούρκους, καὶ προσεκάλει αὐτούς νὰ ἀποστείλωσιν ὀλίγους ἐκλεκτοὺς ἄνδρας. Τοῖς ἔλεγε προσέτι, ὅτι φήμη διατρέχει, πῶς σκοπὸν ἔχουσι νὰ προσκυνήσωσιν εἰς τὸν Βεζίρη τῆς Σιόδρας, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἔδωκε κάμμειαν πίστιν εἰς τὰ τοιαῦτα· διότι ποτὲ δὲν θὰ πιστεύσῃ νὰ ὑπάρχῃ τοσαύτη δειλία εἰς τοὺς καπεταναίους τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ καταδεχθῶσι πλέον νὰ ἀναγνωρίσωσιν ὡς κύριόν των τὸν τύραννον καὶ φονέα τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν των. Τοὺς συνεβούλευσε δὲ νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἄτιμον πρᾶξιν ἀναξίαν τοῦ ἐλληνικοῦ ὀνόματος, διότι ἡ κατάρα τῆς πατρίδος καὶ τὸ αἷμα τῶν σκοτωμένων θὰ πέσῃ εἰς τὰς κεφαλὰς των.

Οὐδεὶς τῶν ἀνάνδρων ὄπλαρχηγῶν ἀπήντησεν εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ. Τινὲς δὲ ἔπεμψαν πρὸς τὸν Βεζίρη καὶ τὸν γραμματέα των, διὰ νὰ προσκυνήσωσιν. Τὸν γραμματέα ἐκεῖνον ἐδέχθη ὁ Τζελαλεδὴν μπέης, ὁ θεῖος καὶ Κεχαγιᾶς τοῦ Βεζίρου, ὅστις καὶ τὸν ἐπαρουσίασεν εἰς αὐτόν. Ἀφ' οὗ ὁ γραμματεὺς ἐδήλωσεν ἐκ μέρους τῶν καπεταναίων, οἱ ὅποιοι τὸν ἔστειλαν, τὴν ἐπιθυμίαν των νὰ προσκυνήσωσι καὶ ἔλαβε τὰ περὶ ἀναγνωρίσεως αὐτῶν *μπουγιουρτιά*, ἠρώτησεν εἰτα τὸν Βεζίρη ἂν ἔχῃ κάμμειαν εἰδήσιν περὶ τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

— Ποῖος εἶναι ὁ Μάρκος αὐτός; εἶπε μετ' ἀδιαφορίας ὁ Βεζίρης.

— Ἐνας Σουλιώτης, ἀπεκρίθη ὁ γραμματεὺς, ποῦ τὸν ἔχει διωρισμένον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀρχηγόν τοῦ στρατοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Αὐτὸς ἦλθεν ἐδῶ καὶ εἶναι πλησίον εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐμάθομεν μάλιστα πῶς ἔχει σκοπὸν νὰ κτυπήσῃ.

— Καὶ ὡς πόσον στρατὸν ἔχει μαζὶ του; ἠρώτησεν ἐκ νέου ὁ Βεζίρης.

— Πραγματικῶς ἔχει 1250, εἶπεν ὁ γραμματεὺς· αὐτὸς ὅμως κηρύττει ἔξω πῶς ἔχει 1750.

Ὁ γέρων Τζελαλεδὴν, ἰδὼν ὅτι ὁ ἀνεψιὸς του περιφρονητικῶς ἤκουσε τὰς πληροφορίας ταύτας, παρετήρησεν αὐτῷ, ὅτι τὸν Μάρκο Βότσαρη τὸν

γνωρίζει καλά από τὰ Ἰωάννινα καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πατριῶταί του εἶναι παλληκάρια καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προσέξωμεν.

Ἐπομένως κατὰ τὴν συνθήειαν τῶν Ἀλβανῶν προσεκλήθησαν εἰς τὸ κονάκι τοῦ Βεζίρη οἱ ὄπλαρχηγοὶ τῶν Γκέγκηδων καὶ τῶν Μιρδιτῶν καὶ ἀνεκοινώθη εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Μάρκος Βότσαρης ὁ Σουλιώτης μὲ 1250 στρατιώτας εὐρίσκεται πλησίον των καὶ σκοπὸν ἔχει νὰ τοὺς κτυπήσῃ. Προετράπησαν δὲ νὰ ἔχωσι τὴν προσοχὴν των.

Ἄλλ' οἱ υπερήφανοι Ἀλβανοὶ ἠγανάκτησαν ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους· ἐθεώρησαν ὕβριν δεινὴν τὴν συμβουλήν περὶ προφυλάξεως. Τῷ εἶπον πῶς θέλει νὰ ἵτροπιάσῃ τὸ γένος του, ἂν δειλιᾷ ἀπὸ τέτοια χαμπέρια. Πῶς εἶναι δυνατὸν ἄνθρωπος, μὲ τόσον ὀλίγους στρατιώτας, νὰ τολμήσῃ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ στρατὸν τόσον ἰσχυροῦ καὶ στρατοῦ μάλιστα Σκοδριάνων. Ἡμεῖς τρέχομεν τὴν ἡμέραν καὶ τοὺς γυρεύομεν, καὶ μᾶς λέγουν πῶς θὰ ἔλθουν νὰ μᾶς κτυπήσουν νύκτα; Ἄς ἔλθῃ ὅποιος θέλει, διὰ νὰ μάθῃ τί θὰ εἶπῃ Σκοδριάνικο τουφέκι.

Καὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸ κονάκι τοῦ Βεζίρη, οὐδεμίαν δὲ ἔλαβαν πρόνοιαν περὶ προφυλάξεως τοῦ στρατοπέδου.

Ὁ ἀρχηγὸς ὅμως τῶν Μιρδιτῶν Τότι Πρέγκας, παρευρεθεὶς καὶ οὗτος εἰς τὸ συμβούλιον, εὐθύς ὡς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν του, ἐκάλεσε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγούς καὶ τοῖς ἀνεκοινώσε τὰ λεχθέντα.

— Οἱ πασσάδες τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Γκεγκαριᾶς, προσέθηκεν, ἔδειξαν πολλὴν ἀψήφισιάν. Ἐγὼ ὅμως, παιδιά, φρονῶ πῶς δὲν εἶναι κάμμία ἵτροπή, νὰ λάβωμεν τὰ μέτρα μας, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ ἐντροπιασθῶμεν ὕστερα χειρότερα. Βλέπω πῶς οἱ ἀγάδες ἔκαμαν μεγάλο σφάλμα νὰ φανοῦν τόσο ἀψήφιστοι. Ἐγὼ ἄλλοτε, ὅτε τὰ εἶχα χαλασμένα μὲ τὸν Βεζίρη, καὶ ἐπῆγα ἔς τὰ Γιάννινα, ἔς τὸν Ἀλῆ πασσά, ἐγνώρισα ἐκεῖ καλὰ τοὺς Σουλιώταις καὶ τοὺς ἄλλους οὐρούμιδες (Ἑλληνας). Εἶναι ὅλοι τοὺς παλληκάρια.

Ἀκούσαντες τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἀρχηγῶ των, ἅπαντες συνήνεσαν νὰ λάβωσι προφυλακτικὰ μέτρα, καὶ ἀνήγειραν ἐν σπουδῇ κουλούραις (προμαχῶνας.) Ἄλλως δὲ τεταγμένοι ἐν τῇ προφυλακῇ ἐκινδύνευον οὗτοι πλείοτερον τῶν ἄλλων.

Ταῦτα ἔμαθον οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον μάχην καὶ πρὸ τῆς ἐν Καλιακουδά, ἀπὸ Μιρδίτας, οἵτινες συνομολογηθεῖσας βραχείας ἀποκωχτῆς διελέγοντο ἐνίοτε φιλικῶς πρὸς τοὺς ὀμογλώσσους καὶ ὁμοθρήσκους Σουλιώτας.

Τὴν νύκτα τῆς 9 Αὐγούστου 1823, μικρὸν πρὸ τῆς ὀρισθείσης ὥρας πρὸς ἐπέλευσιν τῆς τολμηρᾶς ἐπιθέσεως, ἡ ὑπὸ τὸν Τζαβέλιν καὶ τοὺς ἄλλους ὄπλαρχηγούς μοῖρα τῶν Ἑλλήνων ἦλθεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν. Ὅπως βεβαιωθῶσι δὲ ἂν ἡ

κλεισώρεια τοῦ Κωνίσκου ἦτο κατειλημμένη ἢ μὴ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπεμψαν προσκόπους τινὰς ὑπὸ τὸν Καραστάθην Μπαρλᾶν. Ἐκεῖνοι προχωρήσαντες πρὸς τὴν κλεισώρειαν οὐδένα συνήτησαν Τούρκον φρουρὸν ἰδόντες δὲ ἐρχομένους πρὸς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν δύο ἄνδρας, ὀδηγοῦντας ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ ἵππους, συνέλαβον αὐτούς.

— Ποιοὶ εἴσθε σεῖς; ἠρώτησεν ὁ Μπαρλᾶς.

— Ἐμεῖς, τὰ δέρφια οἱ Τζαβαλιαῖοι.

Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι Δημήτριος καὶ Γεώργιος Τζαβαλιαῖοι ἦσαν Καρπενισιῶται· ἔζων μέχρις ἐσχάτων, πενέστατοι δὲ ὄντες πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπλούτησαν σκυλεύσαντες ἐν Κεφαλόβρυσῳ πλὴν τῶν ἵππων καὶ σάκκων πλήρη φλωρίων.

— Τί εἶν' αὐτά; εἶπεν ὁ Μπαρλᾶς δεικνύων τοὺς ἵππους.

— Πλιτάσικο ἀπὸ τὸ οὐρδὶ τὸ τούρκικο.

— Τί χαμπέρια;

— Τί χαμπέρια! Δὲ βλέπετε τοῖς φωταῖς πῖσου ἔς τὴ Μ'σοχώρα; Ἦρθε μὴ μαυρίλα καὶ πλάκωσε τὴ Μ'σοχώρα!

Ἐνόουν δὲ τὴν ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν μπέην ὀπισθοφυλακὴν, ἣτις ἐκ Φθιώτιδος ἐλθοῦσα κατηνύστη ἐν Μ'σοχώρα.

Οἱ πρόσκοποι συνοθεύομενοι καὶ ὑπὸ τῶν Τζαβαλιαίων ἐπανῆλθον εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν.

— Τὸ διάσελο, εἶπεν εἰς τοὺς καπεταναίους ὁ Μπαρλᾶς, δὲν τὸ ἔχουν πιασμένο οἱ Τούρκοι· μόνον ἦρθε μιντάτι τοῦ πασσά καὶ ἔστησε τὰ τσαντήρια του εἰς τὴ Μεσοχώρα.

Ἰδόντες ὅτι ἐκ τῆς ἀπρονοησίας τῶν Τούρκων, μὴ καταλαβόντων τὰ ἐπίκαιρα ἐκεῖνα μέρη, ἡ ὁδὸς ἦτο ἐλευθέρα, οἱ καπεταναῖοι ἐπροχώρησαν ἀφήκαν δὲ ἑκάτὸν πενήτην ἄνδρας πρὸς φρούρησιν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Καρπενισίου εἰς Μιάραν καὶ διὰ ταύτης εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν, ὅπως μὴ υπερφαλαγγίσωσιν αὐτούς οἱ ἐχθροὶ, ὀδηγοῦμενοι ὑπὸ Τούρκων Καρπενισιωτῶν. Ἐπίσης ὁ Ζαχαρίας Γιολδάσης κατέλαβε μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν τὴν θέσιν Δεσπότου λιβάδι, δεσπόζουσαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης κατ' εὐθείαν ἀπὸ Καρπενισίου εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν. Οἱ δὲ Σουλιῶται ὑπὸ τὸν Ζυγούρη Τσαβέλαν καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Κώσταν Γιολδάση ἢ Σερέτην Εὐρυτάνες, ἐν οἷς καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ Ι. Γιολδάση Ἰατρίδης καὶ οἱ πρὸ ὀλίγου χρόνου θανόντες Γ. Μπαζώνης ἐκ Προυσοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ Τζαβαλιαῖοι εἰσέβαλον εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους πρὸς τὰ Πλατάνια, ἐν ᾧ ταῦτοχρόνως σχεδὸν εἰσέβαλεν ἐκ τῆς ῥεμματιᾶς ὁ Μάρκος.

Ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο αἱματηρά· πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν ἐσφάγησαν προτοῦ νὰ συνέλθωσιν εἰς ἑαυτοὺς ἐκ τῆς ἀπροόπτου ἐπιθέσεως. Ὁ γυναικάδελφος τοῦ Ρεμογιάνου μοὶ εἶπεν, ὅτι τὴν ἐπιούσαν εἶδε τὸν βραχὺν μὲν τὸ σῶμα, ἀλλὰ λεον-

τόκαρδον Μπακατσέλον Τσαβέλαν «βουτημένον ἀκόμα ἔς τὰ αἵματα». Ἄλλ' εἰ καὶ θορυβηθέντες οἱ ἔχθροὶ ἐδυνήθησαν ὅμως νὰ διατηρήσωσι τὰς θέσεις των καὶ οἱ εὐάριθμοι Ἕλληνες ἠναγκάστησαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν πρὸς τὰ σύνδενδρα ὑψώματα τοῦ Κωνίσκου, ὁπόθεν ἐξηκολούθησαν τὴν μάχην ἀκροβολιστικῶς.

Ἐν τῇ συγχύσει, ἧτις ἐπακολούθησε τὴν πρώτην προσβολήν, ἐκ τῶν ἐν τῷ σεραγίῳ τοῦ Ἄλῃ κρατουμένων δύο ὁμήρων ὁ μὲν ἐκ Λάσπης ἱερεὺς κατώρῃωσε νὰ διαφύγῃ, καὶ νὰ ἐνωθῆ μετὰ τῶν μαχομένων Ἑλλήνων· ἀλλ' ὁ Ῥεμογιάννος δὲν ἐδυνήθη νὰ σωθῆ, καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπηχονίσθη.

Τὸ προσβληθὲν κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ ἐχώριζεν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν ὀπισθοφυλακῆς ὁ βράχος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἄν ὁ Τζελαλεδὶν προσήρχετο ἐπίκουρος, καταλαμβάνων μάλιστα τὰ ἑνώτια τῶν Ἑλλήνων, οὐδεὶς αὐτῶν θὰ ἐσφίζετο. Ἄλλ' ἀγνοῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιτεθέντων, ἀκούων δὲ καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς τῶν ἐν Μιάρῳ καὶ τῶν ἐν τῇ θέσει Δεσπότου λιβάδι ἀποσπασμάτων, φοβηθεὶς δὲν ἐκινήθη, ἀλλὰ συνέταξε πρὸς ἄμυναν τοὺς ὑπ' αὐτόν.

Οἱ παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον καὶ τὰ Πλατάνια μαχομένοι Ἕλληνες ἔπαυσαν τὸ πῦρ, ἀκούσαντες ἐκ τοῦ μέρους ὅπου εἰσέβαλεν ὁ Μάρκος Βότσαρης· πένθιμον ἑσάλπισμα· ὑπέστρεψαν δὲ εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν, ὑπολαβόντες ὅτι ἐσημαίνετο ὑποχώρησις. Ἄλλ' ὁ Σουλιώτης Φωτομάρας, ὁ ὁποῖος παχὺς ὦν καὶ σωματώδης δὲν ἠδύνατο νὰ συναγωνίζηται μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπεσκόπει τὴν μάχην ἀπὸ τινος ἐξαιήρας τοῦ Κωνίσκου ὑπερᾶνω τοῦ Κεφαλοβρύσου ἐγύρισε καὶ εἶπε πρὸς τὸν συνοδεύοντα αὐτὸν Ἰατριδὴν:

— Δυστυχία! Κᾶποιον τρανὸν ἴδικόν μας ἐσκότωσαν!

Καὶ ἀληθῶς τὸ πένθιμον ἐσάλπισμα ἐσήμαινε τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

Ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐξεκίνησεν μετὰ 350 ἄνδρων ¹⁾ ἐκ τοῦ Μικροῦ χωριοῦ καθ' ἣν ὥραν ὁ Τζαβέλας διέβαινε τὴν Κλεισώρειαν τοῦ Κωνίσκου. Διέταξε τοὺς Σουλιώτας νὰ προχωρῶσιν ἀθορύβως. Ὁ κρότος τῶν βημάτων αὐτῶν ἐν τῇ βεμματιᾷ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῆ ὑπὸ τῆς προφυλακῆς τοῦ ἔχθρου, ἔνεκα τοῦ πνέοντος κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην σφοδροῦ δυτικῶ ἀνέμου. ²⁾ Ἦτο πανσέληνος, ³⁾ τὸ φῶς δ' αὐτῆς θὰ προέ-

διδε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἡ ἐπίθεσις των θὰ ἀπέτύγχανεν, ἂν μὴ πυκνὰ νέφη ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν. ¹⁾ Ὅτε ἐπλησίασαν πρὸς τὰς σκηνὰς τῶν Μιρδιτῶν οἱ Σουλιῶται ἠτοιμάσθησαν εἰς μάχην· περιέδεσαν τὴν κεφαλὴν μὲ μαντιλι, ἀνεκούμπασαν τὰ μανίκια των καὶ ἐσῆκωσαν τὰς ποδιάς των. Μόνον ἀπὸ ἐν τουφέκι ἔρριψαν, καὶ ἀμέσως ἔσυραν τὰ γιαταγάνια καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Ἀλβανῶν. Μεγάλῃ ἐπηκολούθησε σφαγὴ. Ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς ἡ σύγχυσις ἦτο ἀπερίγραπτος· οἱ Μιρδιταὶ ἠδυνάτουσαν νὰ διακρίνωσι τοὺς ἔχθρους, λαλοῦντας τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, καὶ ἔσφαζον ἀλλήλους, ἐν ᾧ οἱ Σουλιῶται, εἰς οὓς ὁ Μάρκος εἶχεν ὄριση σύνθημα *στουρνάρι καὶ τσεκούρι*, ἐπληττον ἀσφαλῶς τοὺς πολεμίους.

Ἐνεκα τοῦ τρόμου δὲν ἡ αἰφνιδία προσβολὴ ἐνέσπειρεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἀλβανῶν, οὗτοι ἤρχισαν νὰ ὀπισθοχωρῶσιν ἀτάκτως. Οἱ Σουλιῶται ὁπλαρχηγοί, ἀκούοντες εἰς τὴν νίκην ἤθελον νὰ παύσωσι τὴν μάχην. Ἄλλ' ὁ Μάρκος, εἰ καὶ τραυματισθεὶς εἰς τὸν μηρὸν, διέταξε νὰ προχωρήσωσιν. Ἐνόμιζεν ὅτι παρὰ τὰ Πλατάνια ἐσκήνου ὁ Τζελαλεδὶν μπέης καὶ ἤθελε νὰ ἐπιστέψῃ τὴν νίκην διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Πλησίον εἰς τὰ Πλατάνια, κατὰ τὴν θέσιν Ἀμπέλια, ὑπῆρχε *κουλοῦρα* (προμαχών), μόλις πρὸς ὀλίγων ἐτῶν καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν γεωργῶν τοῦ Καρπενισίου. Ὑπὸ ταύτης καλυπτόμενοι ἀνθίσταντο ἐρρωμένως πολλοὶ Ἀλβανοί· θελήσας νὰ εἰσπληθῆσῃ ὁ Μάρκος ἐντὸς τοῦ τείχους ἐπλήγη θανατηφόρος εἰς τὸ μέτωπον ὑπὸ τινος Μιρδιτοῦ.

Ἐνας Λατίνος τὸ σκυλί, τὸ χέρ' ποῦ νὰ τοῦ πῆσῃ πικρὸν τουφέκιον ἔρρηξεν ἔς τοῦ Μάρκου τὸ κεφάλι.

Ἐγυρε κάτω ὁ ἦρωας νεκρὸς, συνήχθησαν ἐν βαθυτάτῳ ἄλγει περὶ αὐτὸν οἱ σύντροφοι, καὶ ἐπὶ τῶν νώτων λαθῶν τὸ πολυτίμον φορτίον ὁ προσφιλὴς τοῦ Μάρκου ἐξάδελφος Ἀθανάσης Τούσιας ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς τὸ Μικρὸ Χωριό.

Παρηκολούθουν δ' ἄλλοι Σουλιῶται, νωτοφοροῦντες τοὺς βαρέως πληγωμένους. Ἡ ὑποχώρησις ἐγένετο ἐν τάξει· οἱ ἔχθροὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ διώξωσι τοὺς ἀνδρείους νικητάς, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ θάνατος τοῦ μεγαλοψύχου στρατηγοῦ κατέστησε πικροτάτην τὴν νίκην.

Ἐκόμισαν οἱ Σουλιῶται εἰς τὸ Μικρὸ Χωριὸ πλοῦσια λάφυρα ἐκ τοῦ στρατοπέδου· δύο σημαίας, πλῆθος ἵππων καὶ ἡμιόνων, 690 τουφέκια, χιλίας περίπου πιστόλας, καὶ φορτία γιαταγανίων καὶ πολεμοφοδίων. Ἀφῆκαν δ' ἐπὶ τῷ πεδίῳ τῆς μάχης 36 νεκρούς· οἱ πληγωθέντες ἦσαν ὀλιγώτεροι, περὶ τοὺς εἴκοσιν ἢ τριακοντα μόλις. Μέγιστα ὅμως ἦσαν αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἔχθρου· οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν ὑπολογίζουσιν εἰς τρις-

¹⁾ Τὸ δημοτικὸν ἄσμα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βότσαρη περιορίζει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς διακοσίους.

Διακόσιο διαλεχτήκανε μὲ τὰ σπαθιά ἔς τὸ χέρι.

²⁾ Βλ. Raffanel, Histoire des événements de la Grèce. 2e éd. 1825. τ. II. σ. 388.

³⁾ Τῇ 9^ῃ Ἀυγούστου 1823 ἡ πανσέληνος ἀνέτειλε τῇ 8. 17 μ.μ. κατὰ σημείωσιν τοῦ κ. Δ. Κοκκίτου.

⁴⁾ Raffanel αὐτ.

χιλίους τούς φονευθέντας· ὁ Πρόξες Ὅσπεν περιορίζει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς δισχιλίους, δημοτικὸν δὲ τι ἔσπρα εἰς χιλίους διακοσίους

Χιλίους διακοσίους ἔκοφαν χωρὶς τοὺς λαθωμένους.

Ἀλλὰ τὰς ζημίας αὐτῶν ἀντεστάθμιζεν ὁ θάνατος τοῦ γενναίου ἀνδρός, ὁ ὁποῖος τὸσάκις κατεπολέμησε νικηφόρος τὰ τουρκικὰ ὄπλα καὶ ἐφρονεῦθη ἐν τῇ ἐπιτυχεῖ ἐκτελέσει ἠρωϊκοῦ τολμήματος, διατρανοῦντος τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν στρατηγικὴν ἄμα σύνεσιν αὐτοῦ. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διέταξε νὰ πανηγυρίσῃ τὰ φρούρια διὰ κανονοβολισμῶν τὸν θάνατον αὐτοῦ, μετ' ἀγαλλιάσεως δὲ ἤκουσαν οἱ ἀπανταχοῦ Μουσουλμάνοι, ὅτι ἐφρονεῖθη ὁ χαροῦν Μάρκος, ὁ ἀδάμαστος στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων.

Βρῦ τούναντιον ἐκάλυψε πένθος τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς δεινῆς συμφορᾶς. Θρηνοῦσα ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου ἐκήδευσε μεγαλοπρεπῶς τὸν ἐνδοξότατον τῶν προμάχων αὐτῆς, καὶ ἡ δημῶδης μουσα διηρμήνευσεν εὐγλώτως τὴν ὀδύνην τοῦ ἔθνους.

Τὸ ἄκουσεν ἡ μαῦρη γῆ, τρεῖς χρόνους δὲ χοριτάζει τὸ ἄκουσεν καὶ τὰ βουνά, κ' ἐκεῖνα ῥαίστηκαν, τὸ ἄκουσε κ' ὁ οὐρανός τρεῖς χρόνους δὲ σταλάζει, Ὁ Μάρκος ἐσκοτώθηκε καὶ σκότωσε καὶ χιλίους.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Η'.

Ἐκ τοῦ Θησέως, τῇ 26 Ἀπριλίου.

Καὶ πάλιν ἐξ ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου γράφω. Ἀπεχαιρετήσαμεν πρὸ ὀλίγου τὸ Μεσολόγγι, ἐντὸς δὲ ὥρων τινῶν θὰ εἴμεθα εἰς Ζάκυνθον, τὴν πατρίδα τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐξέφρασα καὶ ἄλλοτε τὴν εὐχαρίστησίν μου ὅτι διῆλθα τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν Αἰτωλίαν, καὶ τὴν λύπην μου ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐπισκεφθῶ λεπτομερέστερον τὰ ἀπόκεντρα καὶ τόσφ ὀλίγον γνωστὰ μέρη ταῦτα τῆς Ἑλλάδος. Δὲν δύναται τις νὰ ἔχη ἰδέαν σαφῆ περὶ οἴας δήποτε χώρας, μάλιστα χώρας ποικίλης ὡς ἡ Ἑλλάς, ἐὰν δὲν περιέλθῃ τὰ ἐνδότερά της, πολὺ δ' ἀτελῶς τὴν γνωρίζει ὁ περιορισθεὶς εἰς τὸν περίπλου τῶν παραλίῶν της. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸ ἤμισυ μόνον γνωρίζει τὴν Ἑλλάδα ὅστις ἀρκεσθῆ εἰς τὴν θέαν τῆς θαλάσσης ἐκ τῶν παραλίῶν ἢ ἐκ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων της. Ἀνάγκη ἐναλλάξ νὰ τὴν διέλθῃ διὰ ξηρᾶς καὶ νὰ τὴν παραπλεύσῃ, ὅπως ἴδῃ τὴν ποικίλην ὠραιότητα τῆς φύσεώς της καὶ ἐννοήσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀμφιβίου λαοῦ της. Περὶ τοῦ Ἑλληνος δύναται τις ἀληθῶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ἔχει τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ τῆς

ξηρᾶς καὶ τὸν ἄλλον ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Δὲν εἴμεθα ὅλοι θαλασσινοί, ἀλλὰ τὸν ὄρεινόν Ἑλληνα συμπληροῖ, οὕτως εἰπεῖν, ὁ νησιώτης καὶ τ' ἀναπαλιν, ὁ δ' ἔθνικὸς ἡμῶν χαρακτῆρ ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς συνενώσεως τῶν δύο στοιχείων. Ἀπόδειξις τούτου ἡ ἱστορία σύμπασα καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς νεωτέρας.

Ὡς ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς χώρας καὶ τῆς εὐκολίας τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας, τὴν διπλῆν ταύτην φάσιν τοῦ ἔθνικου χαρακτῆρος οὐδαμοῦ δύναται τις νὰ σπουδάσῃ καλλίτερον ἢ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου. Ἐκεῖ εὐρίσκεις συμπυκνωμένους τὸν κάτοικον τῶν ὄρεων πλησίον τοῦ Αἰγαίοπελαγίτου, τὸν μικρέμπορον, ὅστις ταξειδεύει χάριν τῶν συμφερόντων του, πλησίον τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ μεταβαίνοντος εἰς τὴν νέαν θέσιν, ἢ ὅποια κύριος οἶδε μετὰ ὀπίσθας καὶ ὅποιας ἐνεργείας ἀπεκτῆθη. Θὰ ἴδῃς τὸν γεωργὸν πλησίον τοῦ ναύτου, τὸν χωροφύλακα καθήμενον φιλικῶς πλησίον τοῦ ὑποδίκου χωρικοῦ, τὸν ὅποιον συνοδεύει εἰς τὸ κκυρογοδικεῖον. Διὰ σέ, τὸν ὁμιλοῦντα τόσφ καλῶς τὴν ἑλληνικὴν, διασκεδαστικώτερα καὶ διδακτικώτερα ἐνασχόλησις δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἐν Ἑλλάδι, ἢ τὸ ν' ἀναμιγνύεσαι ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων μας μετὰ τοὺς ἐπιβάτας τῆς τρίτης θέσεως καὶ ν' ἀκούης ἕτας ὁμιλίας των. Ἀλλ' ὁμως ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ νὰ μὴ τρίβῃσαι ἀδικαίρως εἰς ὅλας τὰς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος κάπας, καθόσον μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ μὴ ἀκατοίκητοι. Ἀλλ' οἱ ἔχοντες τὴν πείραν τοῦ πράγματος ἐντόπιοι θὰ σοῦ ὑποδείξωσιν εὐκόλως ποῦ ὁ κίνδυνος, ὅπως διεκφύγῃς πᾶσαν ὀχληρὰν ἀνάμνησιν τῶν τοιούτων συνδιατριβῶν.

Ὅτ' ἔγραφα Ἐπιστολὴν ἀτελεύτητον ἐὰν ἐπεχειροῦν νὰ διηγηθῶ ὅσα ἐντὸς μιᾶς μῶνης ὥρας ἔμαθα παρὰ τῶν ἐπὶ τοῦ Θησέως συνεπιβατῶν μου. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἐπανερχεται ἀπὸ τὸ Σικάγον, εἰς τὰ βῆθη τῆς Ἀμερικῆς. Διέμενον ἐκεῖ ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη, ἀνευ εἰδήσεων ἐξ Ἑλλάδος, ἐπιστρέφει δὲ εἰς τὸ χωρίον του διὰ νὰ ἴδῃ ἐὰν ἡ μήτηρ του ζῇ. Ἐβράδυνε μᾶλλον, ἀληθῶς, νὰ μεριμνήσῃ περὶ τούτου, ἀλλ' ἡ γραῖα, ἥτις τόσάκις ἴσως ἐκλαυσε διὰ τὸν ἀπόντα υἱόν της, δὲν θὰ τὸν ἐπιπλήξῃ διὰ τὴν μακρὰν σιωπὴν του ὅταν τὸν ἴδῃ ἐπανερχόμενον εἰς τὴν στέγην ὑπὸ τὴν ὁποίαν τὸν ἐγέννησε. Ἀναχωρήσας ὡς ναύτης, μετέρχεται, ὡς μ' ἐπληροφόρησε, τὸ ἐμπόριον τῶν ὀπωρῶν. Δὲν εἶναι δὲ ὁ μόνος εἰς Σικάγον Ἑλληνας. Ἀλλὰ καὶ εἰς Καλιφορνίαν, καὶ εἰς νέαν Ὑόρκην, καὶ εἰς Αὐστραλίαν, καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς ἀντιπροσωπεύεται ἡ τυχοδιώκτις φυλὴ μας.

Ἐκ τῶν σημερινῶν φίλων μου ἄλλος, παντοπώλης ἐγκατεστημένος εἰς χωρίον τῆς Αἰγύπτου, — τοῦ ὁποίου δὲν ἐγνωρίζω, οὔτε σύ, ὑποθέτω, γνω-